

Asia: VN/10343/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi saaristolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhteenveto kommentteistanne lausuntokoosteen laatimista varten

MTK pitää hallituksen esitystä uudeksi saaristolaiksi kokonaisuutena tarpeellisena ja esityksen tavoitteita pääosin olennaisina ja tärkeinä. Esitys luo edellytyksiä saariston elinvoiman vahvistamiselle, saaristossa asumiselle ja yrittämiselle sekä mahdollistaa kulttuuriperinnön ja luontoarvojen vaalimisen. MTK katsoo, että esityksen jatkovalmistelussa tulee varmistaa, että sekä meri- että järviolueiden saaristot tunnustetaan sekä huomioidaan esityksessä esiintuodulla valtakunnallisella saaristoluokituksella tasavertaisesti. Esityksessä tulee huomioida ja mahdollistaa erilaisten saaristoalueiden sekä niiden kehittämistoimien laaja kirjo ulkosaaristosta saaristomaisiin manneralueisiin.

Esityksessä ja sen tavoitteissa tulisi huomioida nyt esille tuotua enemmän ja analyttisemmin erityisesti työllisyys- ja elinkeinonäkökulmat sekä osana saariston alueidenkäyttöä maanomistussuhteet - erityisesti yksityiset maan - ja metsänomistajat ja yksityinen maanomistus sekä vesialueiden omistus. Lisäksi on huomioitava, että maa-, puutarha-, metsä- ja kalatalous ovat edelleenkin saaristoalueiden keskeisiä elinkeinoja sekä merkittäviä työllistäjiä ja elinvoiman edistäjiä. Näillä elinkeinoilla on myös keskeinen merkitys saaristoalueiden maisemassa ja kestävässä maisemanhoidossa.

Matkailu on useimmilla saaristoalueilla tärkeä ja kasvava elinkeino. Lain tavoitteisiin tulisi lisätä matkailun edistäminen. Kasvavan ja samalla kestävä ja vastuullisen luonto-, aktiviteetti-, ruoka- ja mökkimatkailun kehittäminen lisää merkittävästi saariston elinvoimaa ja työmahdollisuuksia - myös nuorille.

Lain uudistamisen tulee vastata muuttunutta toimintaympäristöä, jossa saariston elinvoimaan vaikuttavat yhä enemmän

- elinkeinot, yrittäjyys ja työpaikat

- monipaikkaisuus, kausiasutus ja matkailu
- saaristoalueiden ja palvelujen saavutettavuus sekä huoltovarmuus ja kokonaisturvallisuus.

MTK huomauttaa, että lakiesitys on suhteellisen yleisluontoinen - puitelakityyppinen - ja että siinä esille tuotujen tavoitteiden toteutuminen ja todelliset vaikutukset riippuvat suurelta osin käytännön soveltamisesta, yhteisestä tahtotilasta ja käytettävissä olevista resursseista.

Kommenttine 1–2 §:ään sekä niiden perusteluihin

Saaristopolitiikan toteutus ja seuranta kuuluvat toimialallaan kullekin ministeriölle. MTK pitää tärkeänä, että maa- ja metsätalousministeriöllä on erityisrooli (mm. saaristoasian neuvottelukunnan muodossa) saaristopolitiikkaa koordinoivana tahona. Poikkihallinnollisuus edellyttää tiivistä yhteistyötä ja yhteensovittamista ministeriöiden välillä. Saaristopolitiikka on osa aluekehittämisen kokonaisuutta kaupunkipolitiikan ja maaseutupolitiikan rinnalla.

Kommenttine 3–6 §:ään sekä niiden perusteluihin

MTK tukee sitä, että kunnille ja hyvinvointialueille asetetaan velvoite huomioida saariston erityispiirteet palvelujen järjestämisessä. Huomio tulee kohdistaa palvelujen saavutettavuuteen ja paikallisiin oloihin parhaiten soveltuviin ratkaisuihin käytännössä - huomioiden liikenneyhteydet (ml. toimivat tietoliikenneyhteydet ja sähköinen saavutettavuus).

Kommenttine 7–8 §:ään sekä niiden perusteluihin

Yhteysalusliikenne on perusedellytys pysyvälle asutukselle, elinkeinotoiminnalle sekä palvelujen saatavuudelle, ja on myönteistä, että valmiusnäkökulmaa vahvistetaan. Henkilöliikenteen lisäksi erityistä huomiota tulisi kiinnittää elinkeinoelämän kuljetustarpeisiin, rahtikuljetuksiin ja logistiikkaan sekä liikenteen hoidon pitkäjänteiseen ja ennakoitavaan rahoitukseen. Myös yksityistielossien ja -lauttojen lainsäädännöllinen asema ja liikenneyhteyksien valtionavun jatkuvuus on turvattava selkeästi joko saaristolaisissa tai yksityistielaisissa. Hallituksen esityksen saaristoliikennettä koskeva säännös rajoittuu koskemaan vain yhteysalusliikenteen järjestämistä ja maksuttomuutta., siten yksityisten tiekuntien ylläpitämien lossien ja lauttojen toiminnalla ei olisi jatkossakaan pysyvää lainsäädännöllistä turvaa toisin kuin maantielautoilla ja yhteysaluksilla.

Kommenttine 9–10 §:ään sekä niiden perusteluihin

Saaristo-olosuhteet nähdään lakiesityksessä tekijänä, joka lisää elinkeinotoiminnan tukitarvetta. Esimerkiksi saariston maa-, puutarha- kala- ja metsätaloudella sekä matkailuyrityksillä ja muilla pienyrityksillä on usein rajoitettu saavutettavuus sekä riippuvuus toimivista kuljetuksista. Nämä elinkeinot ovat keskeisiä saariston elinvoimaisuudelle, ne edistävät maisemanhoitoa ja biologista monimuotoisuutta sekä luovat paikallista työllisyyttä ja tuotantoa. Näitä elinkeinoja tulee tukea kohdennetuilla tukitoimilla ja esimerkiksi paremmalla yhteensovittamisella maatalous-, metsä- ja matkailupolitiikan kanssa. Näiden elinkeinojen rooli on erityisen suuri kansallisen huoltovarmuuden ylläpitämisessä ja niiden jatkuvuuden turvaamiseksi tarvitaan riittäviä ja kohdennettuja tukia, toimivaa logistiikkaa sekä maankäytön suunnittelua, joka mahdollistaa aktiivisen yrittäjyyden ja tuotannon.

MTK kannattaa sesonkiasuminen sisällyttämistä lainsäädäntöön. Sesonkiasuminen sekä saaristoon suuntautuva matkailu vahvistavat paikallistaloutta, lisäävät palvelujen kysyntää ja parantavat elinkeinotoiminnan edellytyksiä.

MTK pitää tärkeänä, että saariston elinvoiman lisäämisessä ja elinkeinotoiminnan edistämässä huomioidaan paikallisyhteisön tarpeet ja toiveet. Näitä voidaan toteuttaa esimerkiksi paikallisilla ja alueellisilla saaristo-ohjelmilla.

Kommenttine 11–12 §:ään sekä niiden perusteluihin

Alueidenkäyttölain mukaisissa kaavoissa ja saariston luonnon-, maiseman- ja kulttuuriympäristön hoidossa on huomioitava:

- Maa- ja metsätalouden rooli ylläpitää luonto- ja kulttuurimaisemia on tunnustettava
- Alueiden ja maankäytön suunnittelu huomioi ja mahdollistaa alueiden ja ympäristön aktiivisen, kestävän ja vastuullisen käytön ja ylläpidon siten, ettei tarpeettomasti rajoiteta saariston elinkeinoja
- Saariston elinkeinojen taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden johtamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Kommenttine 13–14 §:ään sekä niiden perusteluihin

MTK pitää tärkeänä, että saariston tilanne- ja kehityskuva saatetaan säännöllisesti eduskunnan tiedoksi. Näin voidaan lisätä politiikkatoimien vaikuttavuutta saaristossa ja edistää saaristokysymysten esilläoloa ja ratkaisuja osana valtakunnallista alueiden kehittämistä.

Aluekehittämislain uudistamisen yhteydessä voidaan arvioida alueiden kehittämisen kokonaisuutta, ja sitä, olisiko tarpeen säätää aluekehittämistä koskevan tilannekuvan säännöllisestä (poliittisesta) käsittelystä kokonaisuudessaan – esimerkiksi kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikkaa koskien yhteisesti ja osa-alueittain.

Koska saaristoasiain neuvottelukunnan tarkoituksena on vahvistaa saariston elinvoimaa, on tärkeää, että neuvottelukunnassa on poliittisen ja alueellisen edustavuuden lisäksi substanssiasiantuntemusta saariston elinkeinoista, yrittäjyydestä ja työllisyydestä/työpaikoista. Seurannan tulee perustua määrälliseen ja laadulliseen informaatioon, ja seurannassa tulee olla edustettuna myös paikalliset toimijat ja keskeiset elinkeinot.

Kommenttine vaikutuksista (luku 4.2 Pääasialliset vaikutukset)

- Elinkeino- ja työllisyysvaikutuksiin enemmän huomiota
- Alueiden käytön ja elinkeinojen vaikutusten kohdalla huomioitava vaikutukset maan-, metsän- ja vesialueiden omistussuhteisiin ja omistusoikeuksiin.

Kommenttinne yleisperusteluista (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

Tuotu pääosin esille edellä. Huoltovarmuuteen, ruokatuotantoon ja turvallisuusnäkökohtiin ml. maanpuolustus enemmän painoarvoa.

Kommenttinne saaristoasian neuvottelukuntaa koskevasta valtioneuvoston asetusluonnoksesta

MTK pitää saaristoasiain neuvottelukuntaa koskevaa asetusluonnosta kannatettavana.

MTK haluaa kiinnittää huomiota neuvottelukunnan kokoonpanoon ja saariston keskeisten elinkeinojen ja työpaikkojen roolin vahvistamiseen. Saaristoasioiden neuvottelukunnassa tulee olla riittävä keskeisten elinkeinojen ja myös yksityisten maan- ja metsänomistajien edustus. Neuvottelukunnan tulee työssään huomioida elinkeinojen merkitys ja kasvupotentiaali sekä niihin liittyvät saariston infrastruktuurin tarpeet. Neuvottelukunnan tiedontuotannon tulee tukea myös keskeisten elinkeinojen edistämistä ja kehityssuuntia.

Aalto Kimmo

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry